

Ajankohtaista ekumeniassa vuonna 2023

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on Luterilaisen maailmanliiton, Kirkkojen maailmanneuvoston ja Euroopan kirkkojen konferenssin perustajajäsen. Merkittävä osa kirkon kansainvälisestä ekumeenisesta toiminnasta toteutuu näiden järjestöjen puitteissa. Lisäksi kirkkomme osallistuu alueellisiin kirkkojen välisiin verkostoihin. Kotimaassa keskeinen ekumeeninen toimija on Suomen Ekumeeninen Neuvosto. Lisäksi kirkollamme on monia kahdenvälisiä suhteita eri kirkkoihin.

Vuoden 2023 tapahtumia leimasi edellisen vuoden tapaan Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan. Sota oli ollut eri tavoin käynnissä jo vuodesta 2014 lähtien, mutta laajamittainen hyökkäys Ukrainaan helmikuun lopulla 2022 loi sodalle aivan uudet mittasuhteet. Paitsi valtioiden välisiin suhteisiin, sodalla oli laajat vaikutukset myös kirkkojen välisiin suhteisiin ja ekumeenisiin järjestöihin. Vaikka Venäjän hyökkäys yleisesti tuomittiinkin, asennoitumisessa sotaan oli nähtävissä eroja, riippuen siitä arvioitiinko sitä Euroopasta, Aasiasta vai Afrikasta käsin. Lokakuussa 2023 maailman huomio kiinnittyi uuteen kriisiin muutenkin levottomalla alueella, kun terroristijärjestö Hamas hyökkäsi Gazasta Israeliin surmaten suuren joukon siviilejä ja ottaen panttivankeja. Israel on vastahyökkäyksessään käynnistänyt Gazan laajat pommitukset, jotka ovat vaatineet tuhansia siviiliuhreja. Käynnissä oleva konflikti voi pahimmillaan johtaa alueelliseen sotaan.

Kirkkojen maailmanneuvosto

Kansainvälisistä ekumeenisista järjestöistä kattavin on Kirkkojen maailmanneuvosto (KMN). Se on perustettu vuonna 1948. Baasiksensa eli jäsenyysperustansa mukaan KMN ”on niiden kirkkojen yhteys, jotka tunnustavat Herran Jeesuksen Kristuksen Jumalaksi ja Vapahtajaksi Raamatun mukaan ja jotka sen vuoksi pyrkivät yhdessä täyttämään yhteistä kutsumustaan yhden Jumalan, Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen kunniaksi.” KMN käsittää yli 120 maassa 352 ortodoksista, anglikaanista, luterilaista, reformoitua, metodistista, baptistista, yhdistynyttä ja

yhdistyvää kirkkoa ja kristillistä yhteisöä, jotka edustavat yli 580 miljoonaa kristittyä eli noin neljännestä maailman kristityistä. Suurin osa kirkoista on nykyään ns. etelän kirkkoja. KMN:n yhteydessä toimii seitsemän alueellista ekumeenista organisaatiota sekä Bossey'n ekumeeninen instituutti, joka järjestää ekumeenista koulutusta ja kokemusten vaihtoa eri kirkkojen edustajille eri puolilta maailmaa.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on yksi KMN:n perustajajäsenistä ja edelleen yksi sen aktiivisimmista jäsenkirkoista. Noin seitsemän vuoden välein järjestettävä yleiskokous on järjestön pääkokoontuminen. Yleiskokousten välillä päätösvaltaa käyttää 150-jäseninen keskuskomitea, joka kokoontuu kahden vuoden välein. Arkkipiispa Tapio Luoma nimettiin keskuskomitean jäseneksi KMN:n yleiskokouksessa, Karlsruhessa, syyskuussa 2022. KMN:n toimintaa ja taloutta ohjaa 20-jäseninen hallitus (eksekutiivikomitea).

Kirkkojen maailmanneuvoston uuden keskuskomitean ensimmäinen varsinainen kokous järjestettiin Genevessä kesäkuussa 2023. Keskuskomitean alussa pidetyssä hartaudessa muistettiin viime vuosina pois nukkuneita ekumeenisia johtajia, erityisesti vastikään kuollutta KMN:n edellistä moderaattoria, tohtori Agnes Abuomia. Avajaishartaudessa saarnasi ekumeeninen patriarkka Bartolomeos I. Patriarkka puhui 75-vuotta täyttävän Kirkkojen maailmanneuvoston sekä kristittyjen välisen yhteyden merkityksestä. Hän kritisoi voimakassanaisesti Venäjän hyökkäyssotaa sekä Moskovan patriarkaatin toimintaa Ukrainassa. Niiden seurauksena ortodoksiseen kristikuntaan oli patriarkan mukaan syntynyt syvä haava, jonka jäljet tuntuivat slaavilaisessa ortodoksisuudessa sukupolvien ajan. Patriarkka painotti, että kirkkojen vastuulla oli huolehtia, ettei kristillisen uskon käyttäminen aseena muodostuisi normiksi.

Varsinaisen kokouksen alussa kuultiin edellisen yleiskokouksen jälkeen tehtävissään aloittaneiden saksalaisen moderaattori Heinrich Bedford-Strohmin ja eteläafrikkalaisen pääsihteerin Jerry Pillayn raportit.

Moderaattori Bedford-Strohm kiinnitti puheenvuorossaan huomiota useisiin ajankohtaisiin globaaleihin kriiseihin, kuten ilmastonmuutokseen, polarisaatioon, rasismiin ja seksismiin, rakenteelliseen epätasa-arvoon ja periytyvään köyhyyteen sekä lukuisiin aseellisiin konflikteihin muun muassa Ukrainassa, Syyriassa, Sudanissa ja Palestiinassa. Saksalaiseen teologiaan Dietrich Bonhoefferiin viitaten moderaattori painotti sitä, että kriisien uhreille annettavaan hengelliseen

ja diakoniseen tukeen oli aina kytkettävä vaikuttamistoiminta. Kirkkojen maailmanneuvoston tuli tehdä kannanottoja, jotka pureutuivat kärsimyksen syihin.

Pääsihteeri Jerry Pillay nimesi uuden strategian hyväksymisen keskuskomitean tärkeimmäksi päätettäväksi asiaksi. Uusi strategia rakentui Busanin yleiskokouksessa hyväksytyihin ja Karlsruhessa muokattuihin neljään päämäärään: 1) Vahvistaa toveruutta sekä syventää keskinäistä solidaarisuutta ja yhteyttä Kirkkojen maailmanneuvostossa. 2) Todistaa yhdessä muuttuvina opetuslapsina. 3) Kannustaa hengellisyyteen, reflektioon ja kehitykseen. 4) Edistää innovatiivista ja inspiroivaa viestintää.

Pillay myös avasi KMN:n johdon ja sihteeristön työtä yleiskokouksen jälkeen. Taloudellisen tulevaisuuden osalta avainasemassa oli *Green Village* -projekti. Ekumeenisen keskuksen tontille rakennettiin parhaillaan useita suuria toimisto- ja asuinrakennuksia, joita oli tarkoitus vuokrata eteenpäin KMN:n toiminnan rahoittamiseksi. Vähemmälle huomiolle jäi, että yksi rakennuksista oli jo jouduttu vastoin alkuperäistä suunnitelmaa myymään lainojen maksamiseksi. Tämä merkitsi väistämättä vuokratulojen merkittävää pienenemistä, millä voi olla pitkäkestoiset vaikutukset KMN:n taloudelle.

Kokouksen täysistunnoissa käytiin keskusteluja muun muassa yhteydestä, lähetyksestä, oikeudenmukaisuudesta, sovinnosta, strategiasta sekä maantieteellisten alueiden huolista. Iltapäivisin edustajat ja neuvonantajat kokoontuivat komiteoihin valmistelemaan dokumentteja päätöksentekoa varten. Iltaisin kokoonnuttiin tapaamisiin, joiden osallistujat oli illasta riippuen jaettu maantieteellisten alueiden, tunnustuskuntien tai muiden kriteerien (naiset, afrikkalainen diaspora jne.) kriteerien perusteella.

Uusi strategia vuosille 2024–2030 hyväksyttiin yleiskokouksen linjaamien neljän päämäärän mukaisesti. Strategian väliarviointi päätettiin tehdä vuonna 2027. Kirkkomme ehdokkaista komissioihin valittiin dosentti Hanna Ojanen Kansainvälisten asioiden komissioon ja pastori Vilma Niemi Koulutuksen ja ekumeenisen kasvatuksen komissioon. Dosentti Tomi Karttunen kutsuttiin myöhemmin Faith and Order -komission neuvonantajaksi.

Keskuskomitea laati useita kannanottoja. Ne käsittelivät ilmastokriisiä ja valmistautumista COP-28-kokoukseen, ekumeenista solidaarisuutta afrikkalaisille ja afrikkalaistaustaisille, Vuoristo-Karabahin tilannetta, Etiopian ruoka-apua, Syyrian ja Assyrian kansanmurhaa, josta tulee

kuluneeksi 110 vuotta vuonna 2025, Ukrainan sodan ympäristövaikutuksia ja Kosovon tilannetta.

KMN:n talouden ja jäsenmaksujen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta keskuskomitea teki merkittävän päätöksen perustaa valmisteluryhmän laatimaan ajantasaiset kriteerit jäsenmaksujen määräytymiselle. Työryhmän esityksen tulee olla valmis niin, että kesällä 2025 kokoontuva keskuskomitea voi päättää uusista jäsenmaksuista.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan oli esillä KMN:n toiminnassa – joskin merkittävästi vähemmän kuin edellisenä vuonna. Keskuskomitean kokouksessa se nousi vahvimmin esille patriarkka Bartholomeus I:n puheessa ja muutamissa täysistuntojen keskusteluissa. Keskuskomiteassa hämmästyttä herätti arkkimandriitta Filaretin puheenvuoro, jossa hän arvosteli KMN:n toimintaa Neuvostoliiton aikana. Hänen mukaansa KMN:n Neuvostoliiton uskonnonvapaustilannetta kritisoivat kannanotot olivat haitallisia Venäjän ortodoksiselle kirkolle. KMN pyrki järjestämään dialogitapaamisen Venäjän ja Ukrainan ortodoksisille kirkkoille syksyllä 2023, mutta osapuolia ei saatu samaan pöytään.

Vuonna 2023 kirkkomme jäsenmaksu Kirkkojen maailmanneuvostolle oli 178 500 euroa. Jäsenkirkkojen edellytetään maksavan yksi ylimääräinen vuosittaista jäsenmaksua vastaava summa yleiskokousten välillä KMN:n yleiskokousrahastoon. Vuonna 2023 yleiskokousrahastoon maksettiin vain 18 200 euroa kun kirkkojen kansainvälisille yhteistyöjärjestöille käytettävissä olevia budjettimäärärahoja leikattiin merkittävästi.

Faith and Order -komissio

Faith and Order -komissio kutsui kesällä 2023 johtavan asiantuntijan Tomi Karttusen yhdeksi neljästä neuvonantajastaan. Lisäksi Jelisei Heikkilä Suomen ortodoksisesta kirkosta on yksi komission jäsenistä. *Pohjoismainen Faith and Order -verkosto* avaa lisäksi näköalaa KMN:n F&O-komission työskentelyyn. Vuoden 2023 pohjoismaisessa kokouksessa painottui Ukrainan sodan analysointi kirkkojen näkökulmasta sekä F&O-komission vuoden 2013 yleiskokouksen jälkeisen työn esittely.

F&O-komission keskeisiä viimeaikaisia projekteja on ollut kolme. 1) Jatkotyöskentely kirkkojen moraalikysymyksiin liittyvien päätöksentekoprosessien analysoinnin parissa. 2) Ekumeeninen oikeudenmukaisuuden ja rauhan pyhiinvaelluksen teologia. 3) *Kirkko: yhteistä näkyä kohti* -konvergenssidokumenttiin annettujen vastausten pohjalta noussut työskentely. Kirkkojen vastauksissa on havaittavissa uutta intohimoa suhteessa kirkon missioon ja sen käsittelyyn ekumeenisessa kontekstissa sekä muuttavan oikeudenmukaisuuden että evankeliumin julistamisen mielessä. Pyrittäessä saamaan globaalin etelän kirkkoja ekumeenisen liikkeen pariin on tarpeen painottaa aiempaa enemmän hengellistä ja reseptiivistä ekumeniaa, kasteeseen pohjautuvaa kirkko-oppia sekä uudistunutta intohimoa lähetykseen ja evankeliointiin.

Faith and Order -komission keskeisin lähivuosien hanke on kuudes Faith and Order -konferenssi Nikean uskontunnustuksen 1700-vuotisjuhlan kunniaksi lokakuussa 2025 Egyptissä Aleksandrian lähellä. Aleksandrian patriarkaattilla silloisen kristikunnan tärkeänä älyllisenä keskuksena ja etenkin piispa Athanasioksella oli tärkeä rooli Nikean kirkolliskokouksen päätösten puolustamisessa. Kokouksen tema on: *Nicaea2025. Where Now for Visible Communion?* Mukana järjestelyissä on KMN:n maailmanlähetyksen ja evankelioimisen komissio. Tarkoituksena on käsitellä sitä, miten välitämme kristillistä uskoa tänään ja huomenna kirkkoina ja kristittyinä sekä mitä tämä merkitsee ekumeeniselle liikkeelle ja käsitykselle kirkon näkyvästä ykseydestä. Ennen konferenssia on määrä mm. käynnistää uusi tutkimus 1980–1990-luvun taitteessa julkaistusta asiakirjasta *Apostolisen uskon tunnustaminen tänään* (Confessing the One Faith). Työkauden konkreettista hahmotusta pohditaan tarkemmin komission ensimmäisessä fyysisessä kokouksessa helmikuussa 2024.

ACT Alliance (ACT)

ACT Alliance on Kirkkojen maailmanneuvoston piirissä toimivien kirkkojen ja kirkollisten avustusjärjestöjen humanitaarisen työn, kehitysyhteistyön ja vaikuttamistyön kansainvälinen verkosto. ACT:illa on 145 jäsentä ja se toimii 127 maassa. Näin ollen se on maailman suurin protestanttisten ja ortodoksisten avustusjärjestöjen verkosto. Suomalaisia jäsenjärjestöjä ovat Kirkon Ulkomaanapu (KUA) ja Suomen Lähetysseura (SLS).

ACT työskentelee globaalien oikeudenmukaisuuden puolesta ja köyhyyttä vastaan, tukee katastrofien ja konfliktien uhreja, auttaa ihmisiä sopeutumaan ympäristön muutoksiin ja vaikuttaa hallituksiin sekä muihin päätöksentekijöihin ihmisoikeuksien ja demokratian turvaamiseksi. ACT:n jäsenjärjestöt toimivat kansallisissa ja alueellisissa foorumeissa. Eurooppalaiset jäsenet toimivat alueellisissa Eurooppa-foorumissa ja globaalissa etelässä niiden maiden kansallisissa foorumeissa, joiden alueella ne työskentelevät. KUA toimi vuoden 2023 kuluessa Kenian, Ugandan ja Ukrainan ACT-foorumien puheenjohtajana ja SLS aloitti ACT:n Eurooppa-foorumien puheenjohtajana. Lisäksi Euroopassa toimii ACT Alliance EU, jonka keskeisenä tavoitteena on vaikuttamistyö EU:n suuntaan. KUA toimi ACT EU:n hallituksen puheenjohtajana keväeseen 2023 asti. ACT tekee läheistä yhteistyötä myös useiden YK-toimijoiden kanssa ja kuuluu esimerkiksi YK:n moniuskontoiseen neuvoa-antavaan toimikuntaan (UN Multi-faith Advisory Council).

Vuonna 2023 ACT jatkoi vahvaa vaikuttamistyötään varsinkin ilmastokysymysten ja sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden puolesta. ACT osallistui moniin uskontojenvälisiin tapahtumiin kuten G20 Interfaith Forum ja Pre-COP28 Faith Leaders' Summit. Lisäksi ACT uudisti humanitaarisen avun mekanisminsa. Vuonna 2023 ACT aloitti myös valmistelut neljättä yleiskokousta varten, joka järjestetään Yogyakartassa Indonesiassa loka-marraskuussa 2024. Tuleva yleiskokous päättää henkilövalintojen lisäksi uusista jäsenyys- ja rahoitusmalleista.

Global Christian Forum

Global Christian Forum on ekumeeninen verkosto, jonka tehtävänä on "luoda avoin tila, jossa lukuisten kirkkojen ja kirkkojenvälisten organisaatioiden edustajat – jotka tunnustavat kolmiyhteisen Jumalan ja Jeesuksen Kristuksen täydellisen jumaluuden ja ihmisyyden – voivat kokoontua vahvistamaan keskinäistä kunnioitusta ja etsimään ja ilmaisemaan yhteisiä haasteita".

Global Christian Forum perustettiin vuonna 1998. Ajatus syntyi ennen Kirkkojen maailmanneuvoston Hararen yleiskokousta. Tavoitteena oli luoda "foorumi", joka tavoittaa myös järjestäytyneiden ekumeenisten organisaatioiden ulkopuolella olevat kirkot – erityisesti nopeasti kasvavat helluntailais-karismaattiset kirkot. Forumien perustajajäseniä ovat Kirkkojen maailmanneuvosto, Paavillinen ykseysneuvosto (PCPCU) ja World Evangelical Alliance. Nykyisin

sen toiminnassa on mukana myös Pentecostal World Fellowship. Ensimmäinen globaali kokoontuminen järjestettiin Limurussa, Keniassa vuonna 2007, toinen Manaossa, Indonesiassa vuonna 2011 ja kolmas Bogotassa Kolumbiassa vuonna 2018. Verkoston pääsihteerinä toimii Casely Essamuah. Hänet valittiin jatkokaudelle vuoden 2023 lopulla.

Foorumi piti yhteyttä sen toiminnan piirissä oleviin kirkkoihin uutiskirjeiden ja muun verkkomateriaalin kautta. Foorumin komitea kokoontui Helsingissä kesäkuun lopulla. Kokouksen keskeisenä tehtävänä oli vuoden 2024 globaalin kokouksen valmistelu. Kokous pidetään Ghanassa huhtikuussa 2024. Komitean työskentelyyn kuului sekä ohjelman laatiminen että eri tahoilta tulleiden osanottajaehdokkaiden valinta. Helsingissä pidetty kokous tarjosi mahdollisuuden esitellä Global Christian Forumille Suomen ekumeenista toimintaa.

Euroopan kirkkojen konferenssi

Euroopan kirkkojen konferenssi (EKK) on vuonna 1959 perustettu Euroopan ortodoksisten, anglikaanisten, luterilaisten ja protestanttisten kirkkojen ekumeeninen yhteistyöelin, jolla on 115 jäsenkirkkoa ja noin 40 kumppanuusorganisaatiota. Tähän ryhmään kuuluvat myös kansalliset ekumeeniset neuvostot. Euroopan kirkkojen konferenssi on yksi seitsemästä alueellisesta kirkkojen konferenssista maailmassa. Järjestön perussäännön mukaan ”Euroopan kirkkojen konferenssi on niiden kirkkojen ekumeeninen yhteys Euroopassa, jotka tunnustavat Herran Jeesuksen Kristuksen Jumalaksi ja Vapahtajaksi Raamatun mukaan ja jotka sen vuoksi pyrkivät yhdessä täyttämään yhteistä kutsumustaan yhden Jumalan, Isän, ja Pojan ja Pyhän Hengen kunniaksi”.

Euroopan kirkkojen konferenssin yleiskokous järjestettiin kesäkuussa Tallinnassa teemalla ”Jumalan siunauksen alla”. Yleiskokouksessa päätettiin organisaation tulevista painopisteistä sekä valittiin presidentit ja muu hallitus seuraavaan yleiskokoukseen saakka. Yleiskokous antoi tukensa EKK:n hallituksen päättämästä uudistuksesta, jonka mukaan EKK keskittyy jatkossa vaikuttamistoimintaan ja julkiseen teologiaan. Yleiskokouksessa kuitenkin tuotiin esiin huoli EKK:n aiemman monipuolisen asiantuntemuksen kaventumisesta. Tämä korostui erityisesti koskien siirtolaisuuskysymyksiä ja samalla EKK:n suhteessa Euroopan kirkkojen siirtolaiskomissioon (CCME).

EKK:n vaikuttamistoimintaa pidettiin keskeisenä, mutta samalla korostettiin, ettei siinä tule keskittyä ainoastaan EU-instituutioihin, vaan huomioida myös muut eurooppalaiset instituutiot, erityisesti Strasbourgissa. EKK:n jäsenkirkot eivät tule vain EU:n alueelta, vaan laajemmin Euroopasta. Talouden osalta kirkkomme viesti jäsenmaksujen oikeudenmukaisesta määräytymisestä saatiin välitetty sekä talouskomitealle että koko yleiskokoukselle. Organisaation taloustilanne on haastava ja talouden kehittäminen pidemmällä aikavälillä jäi uuden hallituksen tehtäväksi.

Yleiskokous valitsi uuden hallituksen, jonka toimikausi kestää seuraavaan yleiskokoukseen saakka. Hallitukseen valittiin 20 jäsentä presidentti ja varapresidentit mukaan luettuina. Tunnustuskuntien välisen rotaation mukaisesti presidentti valittiin ortodoksisesta kirkosta ja valmistellun ehdotuksen mukaisesti tehtävään valittiin arkkipiispa Nikitas (Thyateira ja Iso-Britannia) ekumeenisesta patriarkaatista. Varapresidenteiksi valittiin piispa Dagmar Winter Englannin kirkosta ja Saksan evankelisen kirkon ulkomaantyön johtaja Frank Kopania. Hallitukseen valittiin kirkkomme ehdokas professori Pamela Slotte. Lisäksi hallitukseen valittiin Suomen ortodoksisesta kirkosta projektikoordinaattori Maria Mountraki.

Kokonaisuutena yleiskokous oli erittäin hyvin järjestetty sekä sisällön että puitteiden osalta. Pääpuhujiksi oli saatu merkittäviä kirkollisia ja yhteiskunnallisia vaikuttajia, joiden puheiden teemat olivat erityisen ajankohtaisia. Yleiskokous tarjosi myös hyvän alustan vapaamuotoiselle vuorovaikutukselle lukuisten kirkonjohtajien kanssa. Uudella hallituksella on haastava työ ohjata EKK:n toimintaa eteenpäin. Edessä on myös uuden pääsihteerin valinta, sillä pääsihteeri Jørgen Skov Sørensen ilmoitti syksyllä eroavansa vuoden 2024 alussa. Kirkkomme mahdollisuudet vaikuttaa EKK:n toimintaan ja saada tietoa käynnissä olevista valmisteluista ovat nyt merkittävästi paremmat kuin edellisen yleiskokouksen jälkeen, jolloin kirkollamme ei ollut edustajaa EKK:n hallituksessa.

Luterilainen maailmanliitto

Suurin osa maailman luterilaisista kuuluu Luterilaisen maailmanliiton (LML) jäsenkirkkoihin, joita on 150 ja niissä yhteensä yli 77miljoonaa jäsentä. Jäsenkirkkoja on 99 maassa eri puolilla maailmaa. Vuonna 1947 Lundissa perustetun LML:n jäsenkirkot ”tunnustavat kolmiyhteisen Jumalan, ovat yksimielisiä Jumalan sanan julistuksesta ja ovat alttarin ja saarnatuolin

yhteydessä keskenään. LML tunnustaa yhden, pyhän, katolisen ja apostolisen kirkon ja on sitoutunut palvelemaan kristittyjen ykseyttä kautta maailman”. LML:n virallinen nimi korostaa kirkkojen läheistä keskinäistä yhteyttä: Luterilainen maailmanliitto – kirkkojen kommuunio.

Luterilaisen maailmanliiton yleiskokous järjestettiin syksyllä 2023 Puolan Krakovassa. Keskeisiä painopistealueita Windhoekin (2017) ja Krakovan yleiskokousten välisenä aikana olivat luterilaisen kommuunion identiteettiä ja teologiseen koulutukseen liittyvät kysymykset, jäsenkirkkojen tukeminen pandemia-aikana, ekumeenisten prosessien ylläpitäminen, ihmisoikeustyön vahvistaminen, naisten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen, kirkkojen palvelutehtävän vahvistaminen, globaali vaikuttamistyö, rauhan edistäminen ja humanitaarisiin kriiseihin vastaaminen. Näiden hankkeiden keskeisiä tuloksia olivat muun muassa kirkkojen nopean tukirahaston perustaminen (*Covid-19 rapid response fund*), luterilaista identiteettiä (*Now There Are Varieties*) ja teologikoulutusta (*For Building up the Body of Christ*) käsittelevät raportit, Juutalais-kristillisiä suhteita (*Hope for the Future*) ja Luterilais-helluntaillaisia suhteita (*The Spirit of the Lord is Upon Me*) käsittelevät dokumentit sekä luterilaisten ja katolisen kirkon ”yhteinen sana”, joka ilmentää yhteistä sitoutumista ekumeenisten suhteiden jatkamiseen. Lisäksi kaudella toteutettiin kysely naispuolisten pappien kokemuksista jäsenkirkkoissa ja käynnistettiin kommuunion sisäisiä suhteita ja niihin sisältyviä velvoitteita tarkastelevan raamin (*Accountability Framework*) valmistelu. Taloudellisesti Luterilainen maailmanliitto selvisi yleiskokousten välisestä ajasta kohtuullisen hyvin, vaikka talouden ei voi sanoa oleva erityisen vakaalla pohjalla. Erityisiä haasteita tuovat taloudellisten varantojen riittävyys, maksamatta jääneet jäsenmaksut, perinteisten suurten rahoittajakirkkojen taloudellisen tilanteen heikentyminen sekä Augusta Victoria -sairaalan ylläpitämiseen liittyvät erityiskysymykset.

Venäjän kevättalvella 2022 aloittama hyökkäyssota Ukrainassa väritti voimakkaasti viimeistä vuotta ennen yleiskokousta. Yleiskokous toteutettiin suunnitellusti Puolassa, joka on yksi suurimpia ukrainalaisten pakolaisten vastaanottajamaita. Euroopassa puhjennut humanitaarinen kriisi toi Luterilaisen maailmanliiton 75 vuoden takaiseen tilanteeseen, jolloin luterilaiset kirkot yhdistivät voimiaan sodanjälkeisen Euroopan tukemiseksi. Samalla globaalin luterilaisuuden perspektiivi toi Ukrainassa käytävään sotaan maailmanlaajoa näkökulmia. Monet kirkot toivat esiin meneillään olevia konflikteja muualla maailmassa. Toisaalta Ukrainassa käytävän sodan vaikutukset ulottuvat esimerkiksi ruokaturvan heikentymisenä myös Euroopan ulkopuolelle. Yleiskokouksen aikana toteutettu vierailu Auschwitz-Birkenaun

muisto- ja museoalueella viritti pohtimaan sodan sekä ulossulkevien ja epäinhimillistävien poliittisten virtausten tuhovoimaa.

Yleiskokouksen pääesitelmässä tsekkiläinen filosofi, sosiologi ja katolinen teologi Thomas Halik puhui 1900-luvun reformaatioiden – Vatikaanin II kirkolliskokouksen ja kristinuskon helluntailaistuminen – jatkoksi tarvittavasta ”uudesta reformaatiosta”. Se voisi hyödyntää näitä edelleen meneillään olevia reformaatioita, mutta sen tulisi ottaa myös askel eteenpäin. Yleiskokouksen tunnus ”yksi ruumis, yksi Henki, yksi toivo” sopi hänen mukaansa hyvin kuvaamaan tätä näkyä. Halikin mukaan tulee edetä entistä laajempaan ja syvempään ekumeniaan, jossa kristittyjen ykseys ei ole perimmäinen tavoite vaan sivutuote sille, että pyritään kokoamaan yhteen koko ihmisperhe ja kannetaan yhdessä huolta koko luomakunnasta. Tulee syventää käsitystä kristillisestä vastuusta koko ”ruumiista”. Jumalan sanan inkarnaatio merkitsi lunastusta, joka on tarkoitettu koko luomakunnalle. Tulee kuulostella, miten Henki, joka ”puhaltaa, missä tahtoo”, työskentelee tänään myös kirkkojen tuolla puolen.

Vuosina 2017–2022 Luterilaisen maailmanliiton kokonaistulot vaihtelivat 166 miljoonasta eurosta 178 miljoonaan euroon ja kokonaismenot 142 miljoonasta eurosta 176 miljoonaan euroon. LML:n talouskomitean puheenjohtaja piti kehitystä hyvänä, ottaen huomioon Covid-19-pandemia, valuuttakurssien vaihtelut ja globaalin talouden epävarmuudet. Vuoden 2023 budjetti oli 190 miljoonaa euroa. Suurin osa budjetista kohdistui Maailmanpalvelun osastolle, jonka varainhankinnasta valtaosa tulee kansainvälisiltä järjestöiltä. Jäsenmaksunsa maksaneiden kirkkojen lukumäärä on vaihdellut vuosittain 83 ja 106 välillä. Kaikkiaanhan jäsenkirkkoja on 150. Yleiskokouksen budjetti oli 3,2 miljoonaa euroa, josta yleiskokouksen aikana oli katettu 2,8 miljoonaa euroa (88 %).

Luterilaisen maailmanliiton taloutta on pyritty vakauttamaan vuonna 1999 perustetulla rahastolla (Endowment Fund). Vuoteen 2022 mennessä siihen maksetut varat ovat 14,8 miljoonaa euroa. Rahaston tuotoilla tuetaan erityisesti LML:n ohjelmatyötä. Vuosina 2017–2022 ohjelmatyöhön allokoitiin yhteensä 3,6 miljoonaa euroa. Talouskomitean puheenjohtajan mukaan talousjohtamisen käytänteitä on kehitetty vastaamaan globaalin talouden haasteisiin. Näihin kuuluu muiden muassa tarkka ja ajantasainen raportointi sekä riskienhallinnan

kehittäminen. Taloudellisia riskejä tulevina vuosina tulee mm. Augusta Victoria-sairaalan tilanteen vuoksi keskellä Lähi-idän konfliktia.

Yleiskokous valitsi tulevalle kaudelle presidentiksi piispa Henrik Stubkjærin Tanskan kirkosta. Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta neuvoston jäseneksi valittiin pastori Jussi Luoma. Välittömästi yleiskokouksen jälkeen pidetyssä ensimmäisessä neuvoston kokouksessa Jussi Luoma valittiin Advocacy and Public Voice -komitean puheenjohtajaksi. Komitean puheenjohtajuuden myötä Jussi Luoma on myös LML:n hallituksen (executive committee) jäsen.

Yleiskokous hyväksyi neljä julkilausumaa ja 17 päätöslauselmaa. Päätöslauselmat käsittelivät sosiaalieettisten teemojen lisäksi teologista koulutusta, teologisia tutkimusprosesseja, juutalais-kristillisiä suhteita sekä ekumeenisen sitoumuksen vahvistamista ja Augsburgin tunnustuksen 500-vuotismerkkivuoden 2030 muistamista. Julkilausumat käsittelivät Ukrainassa käytävää sotaa, globaalia vero-oikeudenmukaisuutta, uskonnollisia ja etnisiä vähemmistöjä Aasiassa ja kristittyjen läsnäoloa ja elämää pyhällä maalla.

Suomen Ekumeeninen Neuvosto

KMN:n jäsenyysperusta eli baasis on teologis-ekumeenisena lähtökohtana Suomen Ekumeenisen Neuvoston itseymmärrykselle: "Suomen Ekumeeninen Neuvosto (SEN) on kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen yhteistyöelin. Jäseniksi voidaan hyväksyä yhteisöjä, jotka tunnustavat Herran Jeesuksen Jumalaksi ja Vapahtajaksi Raamatun mukaan ja jotka sen vuoksi pyrkivät yhdessä täyttämään yhteistä kutsumustaan yhden Jumalan, Isän, Pojan ja Pyhän Hengen kunniaksi." Neuvostoon kuuluu tällä hetkellä 11 jäsenkirkkoa ja 5 tarkkailijakirkkoa sekä 29 kumppanuusjärjestöä. Vuonna 2023 uudeksi kumppanuusjärjestöksi liittyi Parikanniemisäitiö.

Neuvoston hallituksen puheenjohtajana toimii arkkipiispa Tapio Luoma ja pääsihteerinä pastori Mayvor Wärn-Rancken (met.). Suomen Ekumeeninen Neuvosto koordinoi ekumeenisen rukousviikon viettoa sekä suunnitteli, koordinoi ja tuotti materiaalia ekumeenisen vastuuviikon toteuttamista varten eri kirkoissa ja niiden seurakunnissa. Se on ollut keskeinen toimija myös käytäessä keskustelua viranomaisiin päin esimerkiksi turvapaikanhakijoiden ja erityisesti kristittyjen tai kristityksi kääntyneiden turvapaikanhakijoiden asemasta sekä positiivisen uskonnonvapauden toteutumisesta esimerkiksi koulujen uskonnonopetuksessa.

Sosiaalieettiset ja ihmisoikeuksiin liittyvä teemat olivat esillä eri tavoin, mm. vastuuviikolla, jonka vuoden 2023 teemana oli ”Pyhä rauha – kristityt rauhan rakentajina”. Tarkoituksena oli haastaa kaikkia kristittyjä miettimään, mitä yhteisiä keinoja meillä on rakentaa rauhaa.

Kevään yleiskokouksessa palkittiin vuoden 2022 ekumeenisesta teosta seurakuntien ekumeeninen yhteistyö Ukrainan pakolaisten auttamiseksi etenkin Helsingissä.

Uskonnonvapauden 100-vuotisjuhlavuotta muistettiin lukuisissa tapahtumissa eri yhteistyökumppanien kanssa. Syyskokouksen yhteydessä järjestettiin seminaari ”Uskonnonvapaus ja yhteinen todistus Kristuksesta tänään”. SEN:n toimistosta oli edustus EKK:n Tallinnan yleiskokouksessa. Yleiskokouksesta viestittiin SEN:n kotisivulla ja somekanavissa. Neuvoston jaostot järjestivät ekumeenisia tapahtumia ja tuottivat materiaalia kirkkojen ja viranomaisten käytettäväksi. SEN järjestää myös vuosittaisen kirkonjohtajien tapaamisen. SEN:n läpäisevä strateginen painopiste vuodelle 2023 oli ”Paikallisekumenia ja kestävä tulevaisuus”. Vuonna 2024 on vuorossa teema Kansainvälinen ekumenia ja globaali vastuu sekä vuonna 2025 Nikean kirkolliskokous 1700 vuotta.

Neuvoston toiminta on aktiivista, mutta sen talouden ja sitä kautta myös toiminnan tekee haavoittuvaksi suuri riippuvuus kolehtituloista. Kirkkomme kaksi vuosittaista kolehtia ovat pitkään muodostaneet noin puolet SEN:n rahoituksesta. Pandemiavuodet osoittivat erityisesti kolehtitulojen epävarmuuden. Taloutta on vuonna 2023 saatu edelleen vakautettua mm. kolehtitulojen noustua edellisvuosista, mutta työtä on jatkettava. Tätä tarkoitusta varten on asetettu erityinen taloustyöryhmä tukemaan hallituksen ja SEN:n toimiston työskentelyä.

Suomen lähetysneuvosto

Suomen lähetysneuvostoon (SLN) kuuluvat lähes kaikki suomalaiset luterilaiset, vapaakristilliset ja tunnustustenväliset lähetysjärjestöt ja lähetystyötä tekevät kirkot. Hallituksen puheenjohtajana toimii Wycliffe Raamatunkääntäjien kumppanuuskoordinaattori Timo Elo. SLN:n tarkoituksena on edistää lähetystyötä tekevien yhteisöjen keskinäistä yhteyttä ja lähetysasiaa Suomessa. Tämän tarkoituksen toteuttamiseksi neuvosto: 1) hoitaa yhteyksiä jäsentensä kesken, 2) järjestää ajankohtaispäiviä ja seminaareja, 3) osallistuu Euroopan lähetysneuvostojen ja -allianssien yhteistyöhön, 4) hoitaa tarvittaessa jäsenjärjestöjensä

yhteisiä asioita viranomaisten kanssa sekä 5) kokoaa ja julkaisee Suomen lähetystyötä koskevia tilastoja ja muuta sitä valaisevaa aineistoa.

Lähetysneuvoston toiminta tapahtuu viiden työryhmän kautta. Työryhmät keskittyvät lähetysteologiaan ja -strategiaan, lähetystyöntekijöiden henkiseen huoltoon ja työsuhdeasioihin, lähetysrukoustahtumiin, nuorten aikuisten toimintaan sekä vuosittain lokakuussa vietettävän kristittyjen yhteisen lähetyspyhän valmisteluihin.

SLN järjesti uskonnonvapauslain 100-vuotisjuhlalaisuuden yhdessä Suomen Ekumeenisen Neuvoston ja Suomen Ekumeenisen Allianssin kanssa.

Suomen Lähetysneuvosto on jäsenenä Euroopan evankelikaalisten lähetysjärjestöjen liitossa (EEMA) ja toimii yhteistyössä Euroopan ekumeenisen lähetysneuvoston kanssa. Se on myös Kirkkojen maailmanneuvoston maailmanlähetyksen ja evankelioimisen komission liitännäisjäsen.

Porvoon kirkkoyhteisö

Vuonna 1992 valmistui ekumeeninen asiakirja Porvoon yhteinen julkilausuma, joka siihen sisältyvän Porvoon julistuksen allekirjoittamisen myötä loi läheisen yhteyden (kommuunio) Britannian ja Irlannin anglikaanisten kirkkojen sekä Pohjoismaiden ja Baltian luterilaisten kirkkojen välille syksyllä 1996. Neuvotteluissa mukana olleista kirkoista ainoastaan Latvian evankelis-luterilainen kirkko on jäänyt, ainakin toistaiseksi, tarkkailijajäseneksi. Tanskan kirkko liittyi täysjäseneksi lokakuussa 2010; vuonna 2014 mukaan liittyivät Latvian evankelis-luterilainen ulkomaankirkko ja Britannian luterilainen kirkko.

Jäsenkirkkojen välisen yhteyden sisältö käy ilmi Porvoon julistukseen sisältyvistä sitoumuksista. Julistus menee pidemmälle kuin mikään muu ekumeeninen sopimuksemme, koska siinä sitoudutaan pitämään ”kaikkien kirkkojemme kastettuja jäseniä myös oman kirkkomme jäseninä”.

Kirkkoyhteisön luterilaisen puheenjohtajana toimii piispa Matti Repo ja anglikaanisena puheenjohtajana arkkipiispa Michael Jackson. Kirkkoyhteisössä kehitetään erilaisia toimintamuotoja, joita koordinoi vuosittain kokoontuva Porvoon yhteydenpitöryhmä, jossa kirkkoamme edustaa teologian ja ekumenian johtava asiantuntija Tomi Karttunen.

Yhteydenpitoryhmän luterilaisena sihteerinä toimii Thorsten Rørbæk Tanskan kirkosta sekä anglikaanisena sihteerinä Ainsley Griffith Walesin kirkosta. Ryhmä organisoi konsultaatioita eri teemoista, teologisia konferensseja, arkkipiispojen/johtavien piispojen kokouksen sekä yhteisön toiminnan nelivuotiskauden suuntaviivoista keskustelevan kirkonjohtajien kokouksen.

Yhteydenpitoryhmä piti verkkokokouksen keväällä ja lokakuussa 2023 järjestettiin yhteydenpitoryhmän kokous sekä teologinen konsultaatio kirkkojen eukaristisesta elämästä. Yhteydenpitoryhmä jatkoi kokouksessaan niin sanotun transitiivisuuden teeman käsittelyä eli sitä, miten Porvoon julistuksen allekirjoittajakirkot sekä pohjoisamerikkalaiset Kanadan ja USA:n anglikaanis/episkopaalis-luterilaiset sopimukset voitaisiin virallisesti tulkita keskenään yhteismitallisiksi. Käsiteltiin myös maaraportteja kunkin kirkon ajankohtaisista kuulumisista. Färsaarten luterilaisen kirkon edustajat toivotettiin tervetulleeksi mukaan tarkkailuvaiheeseen matkalla kohti Porvoon kirkkoyhteisön täysjäsenyyttä. Konsultaatiossa eukaristiasta kirkkojen elämässä kuultiin paikallisesta ekumeenisesta tilanteesta Espanjassa sekä anglikaaninen, luterilainen ja roomalaiskatolinen näkökulma eukaristiaan kirkkojen elämässä; ryhmissä oli pohdintaa kunkin oman kontekstin tuomasta näköalasta teemaan. Ohjelmassa oli myös ekskursio keskiaikaiseen Toledon kaupunkiin, jossa juutalaisuus, islam ja kristinusko ovat kohdanneet ja jossa mm. tapasimme Toledon arkkipiispan ja Espanjan katolisen priimaksen Francisco Cerro Chavesin. Tätä ennen kuultiin aamupäivällä Iberian niemimaan, brittein saarten ja Irlannin, Baltian ja suomalaisen kontekstin (Kati Eloranta) näkymät kirkkojen eukaristiseen elämään maallistuneessa kontekstissa.

Yhteydenpitoryhmän työskentelyssä painottuu vuoden 2024 ekoteologisia teemoja käsittelevän kirkonjohtajien kokouksen ja vuoden 2025 teologisen konferenssin (Nikea 1700) ohessa prosessi rakentaa vuorovaikutusta Porvoon kirkkoyhteisön ja pohjoisamerikkalaisten anglikaanis-luterilaisten "täyden yhteyden" (full communion) kirkkojen välillä. On hyvä pyrkiä monipuoliseen ja kattavaan edustukseen kirkkoyhteisön kokouksissa myös tulevaisuudessa. Samantapaisessa kontekstissa elävien kirkkojen vuorovaikutus on monin tavoin tärkeää. Vuonna 2026 on seuraava priimasten ja johtavien piispojen kokous Englannissa.

Käytännön tasolla anglikaanis-luterilainen yhteistyö näkyy Suomessa ehtoollisyhteyden ja jäsenyyden sekä viran vastavuoroisen tunnustamisen pohjalta vaikkapa siinä, että luterilaiset

papit ovat voineet osaltaan vastata anglikaanisista jumalanpalveluksista eri puolilla Suomea. Esimerkiksi Tampereella yhteistyö on jo varsin vakiintunutta ja kytkeytyy myös ystävyyshiippakuntasuhteeseen Manchesterin hiippakuntaan. Espoon ja Edinburghin hiippakunnat ovat kehittäneet ystävyyshiippakuntatoimintaa, samoin Helsingin hiippakunta ja St. Asaphin hiippakunta Walesista. Porvoon hiippakunnalla ja Irlannin kirkon Corkin hiippakunnalla on myös säännöllisiä kontakteja. Anglikaaniseurakuntien kanssa on myös jonkin verran ystävyysseurakuntatoimintaa. Käytännön yhteistyötä Suomessa arvioi kahdesti vuodessa kokoontuva anglikaaniyhteyksien työryhmä.

Barentsin kirkkojen neuvosto/Pohjoiskalotin kirkollinen yhteistyöverkosto

Pohjoiskalotin hiippakunnilla on omat niitä yhdistävät erityispiirteensä. Vuonna 1996 perustettiin Barentsin kirkkojen neuvosto, jonka tehtävänä oli edistää kirkkojen välistä yhteyttä, ymmärrystä ja käytännöllisiä yhteyksiä Barentsin alueen kirkkojen välillä sekä tarjota keskustelufoorumi alueen kirkoille erilaisissa kirkollisissa asioissa. Neuvostoon kuuluivat Suomen, Ruotsin ja Norjan luterilaisten kirkkojen pohjoiset hiippakunnat, Suomen ortodoksisen kirkon Oulun hiippakunta, Inkerin kirkko sekä Venäjän ortodoksisen kirkon kolme Pohjoiskalotin hiippakuntaa.

Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen jälkeen Pohjoismaiden pohjoisten hiippakuntien piispat jäädyttivät maaliskuussa 2022 yhteisellä päätöksellä suhteet Venäjän ortodoksisen kirkkoon. Samalla Barentsin kirkkojen neuvoston toiminta lakkautettiin vuoteen 2024, jolloin sen tulevaisuutta arvioidaan uudelleen. Neuvoston toiminnan lakkauttamiseen ja neuvostolta jäävien varojen käsittelyyn liittyy haasteita, sillä neuvoston säännöissä ei ole pykälää neuvoston toiminnan lakkauttamisesta.

Yhteistyötä pohjoismaisten hiippakuntien kesken päätettiin jatkaa ilman Venäjän kirkkojen edustusta. Tätä varten perustettiin Pohjoiskalotin kirkollinen yhteistyöverkosto, jonka jäseninä ovat Norjan, Ruotsin ja Suomen luterilaisten kirkkojen pohjoisimmat hiippakunnat (Nord-Hålogaland, Sör-Hålogaland, Luulaja ja Oulu) sekä Oulun ortodoksinen hiippakunta.

Pohjoiskalotin kirkollisen yhteistyöverkoston työ keskittyy muun muassa kokemusten jakamiseen seurakuntaelämästä, kulttuureista ja teologiasta; pohjoisen yhteiskunnallisen muutoksen analysointiin yhdessä; toimintaan alkuperäiskansojen, vähemmistöjen ja

monikielisyyden hyväksi; työskentelyyn ympäristö- ja ilmastokysymysten sekä rauhantyyden ja pyhiinvaellusreittien kysymysten parissa; sekä työskentelyyn lasten ja nuorten elämäkysymysten ja osallisuuden hyväksi kirkoissa.

Pohjoiskalotin kirkollinen yhteistyöverkosto piti vuoden 2023 vuosikokouksensa syyskuussa Luulajassa. Kokouksen yhteydessä pidettiin seminaari, jossa keskityttiin sovintoprosesseihin saamelaisten sekä vähemmistöryhmien kuten meänkielisten ja kveenien kanssa.

Theobalt-verkosto

Theobalt (Theology in the Baltic Region) on vuonna 1983 perustettu Ruotsin kirkon Visbyn hiippakunnan koolle kutsuma Itämeren alueen kirkkojen keskinäinen verkosto. Sen tarkoituksena on ylläpitää ja kehittää yhteyksiä Itämeren alueen kirkkojen ja kristittyjen kesken ja tarjota foorumi keskusteluille ajankohtaisista, kysymyksistä Itämeren alueella teologisesta näkökulmasta sekä kehittää kirkkojen yhteistä panosta näissä kysymyksissä. Verkostoon kuuluvat Itämeren ympäröivien maiden katoliset, ortodoksiset ja luterilaiset kirkot. Verkosto on perinteisesti kokoontunut kerran kahdessa vuodessa yhteiseen konferenssiin Baltiassa tai Pohjoismaissa. Suomesta Theobalt-verkostoon ottavat osaa säännönmukaisesti Helsingin luterilainen hiippakunta ja Suomen ortodoksinen kirkko.

2000-luvun alun jälkeen Theobalt-verkoston toiminta ja merkitys osoitti asteittaisen hiipumisen merkkejä eikä sen rooli ja paikka kirkkojen välisen yhteistyön eri verkostojen kokonaisuudessa ollut selkeä. Viimeisinä vuosina on käynyt ilmeiseksi, että verkostolle on edelleen tilausta johtuen Itämeren ja koko Euroopan uudenaikaisesta poliittisesta tilanteesta sekä samalla kirkkojen toimintaympäristössä ja niiden välisissä suhteissa tapahtuneista muutoksista. Theobalt-verkosto voi tällä hetkellä tarjota hyvin realistista ja kansallisia näköaloja monipuolisempaa kuvaa Itämeren alueen kehityskuluista sekä kirkkojen merkityksestä ja mahdollisuuksista tässä kehityksessä. Vuoden 2018 kokouksessa Visbyssä esitettiin jo arvio Euroopan turvallisuustilanteen epävakaudesta. Viimeisimmässä, koronapandemian vuoksi vuoteen 2023 siirtyneessä kokouksessa Kööpenhaminassa käytiin keskustelua tilanteesta, jossa huolenaiheet olivat konkretisoituneet tavalla, jossa myös kirkkojen välinen dialogi Itämeren alueella on välttämätöntä vaikkei ongelmatonta: Venäjän ortodoksisen kirkon

edustajan osallistuminen vuoden 2023 kokoukseen sai kritiikkiä etenkin Suomen ortodoksiselta kirkolta.

Kirkkojen piirissä on haluttu nähdä ja korostaa, että Itämeri on yhdistävä eikä erottava meri. Se yhdistää paitsi ihmisiä ja kansoja, myös uskonnollisia perinteitä ja kirkkoja, joilla on oma tärkeä roolinsa alueen vakauden, yhteenkuuluvuuden, turvallisuuden ja niin ihmisten kuin luonnon hyvinvoinnin edistäjänä.

Suhteet roomalaiskatoliseen kirkkoon

Pyhän Henrikin ekumeenisella pyhiinvaelluksella Roomaan oli kirkkomme piispoista osallistumisvuorossa Espoon piispa Kaisamari Hintikka. Katolisen kirkon edustajana oli Helsingin katolisen hiippakunnan asianhoitaja isä Marco Pasinato ja ortodoksisen kirkon edustajana Haminan piispa Sergei. Piispa Hintikka puhui veden merkityksestä ihmiselle ja kuinka ihmisen toiminnan myötä monet vesialueet ovat kärsineet. Luomakunnan hätään piispa kehotti vastaamaan kohtuullisuuden ja nykyistä kestävämmän elämäntavan kautta. Vesi kutsuu meitä sovintoon ihmisten kesken. Piispa kuvasi myös Välimeren merkitystä eurooppalaiselle kulttuuriperinnölle yhdistäjänä ja uusien kulttuurien synnyttäjänä mutta myös erottavana muurina ja liian monen ihmisen hautana sekä ilmaisi kiitollisuutensa luterilais-katolisten suhteiden pitkäjänteisestä kehittämisestä ja ylläpidosta esimerkiksi pyhän Henrikin ekumeenisen pyhiinvaelluksen kautta.

Krakovan yleiskokouksessa julkaistiin luterilaisten ja roomalaiskatolilaisten ”Yhteinen sana”. Luterilaisten ja roomalaiskatolilaisten yli 55 vuotta kestäneen teologisen dialogin seuraavan kierroksen käynnistäminen näyttää edellyttävän hieman perusteellisempaa valmistelua ja puimista kuin tavallisesti. Tämän vuoksi oli hyödyllistä, että yleiskokoukseen oli saatu muotoiltua menneen dialogin valossa myös tulevaisuuden visiota hahmottava ”Yhteinen sana” (Common Word).

Kardinaali Kurt Kochin ja pääsihteeri Anne Burghardt in juhlallisesti lukemassa tekstissä alleviivattiin kastetta ekumeenisen yhteyden perustana ja Nikean uskontunnustusta ekumeenisena siteenä, jonka keskuksessa on Kristus. Yhteinen julistus vanhurskauttamisopista (YJV) vuonna 1999 oli tärkeä ekumeeninen etappi. Vuosi 2030 voi muodostaa seuraavan vastaavan etapin. Tällä viitattiin kardinaali Kochin alun perin muotoilemaan aloitteeseen

yhteisestä julistuksesta kirkosta, eukaristiasta ja virasta, joka olisi analoginen YJV:lle. Augsburgin tunnustuksen alkuperäinen tarkoitus oli varjella kirkon ykseyttä ja evankeliumin puhtautta. Juhlavuosi on tilaisuus pitää esillä tätä.

Kansainvälisen luterilais-katolisen ykseyskomission seuraavaa keskustelukierrosta valmistelee pieni työryhmä, johon Suomesta on kutsuttu dosentti Minna Hietämäki. Kotimaisten keskustelujen jatkoa on valmisteltu tapaamisessa Helsingin katolisen hiippakunnan edustajien sekä paavillisen kristittyjen ykseyden edistämisen osaston Augustinus Sanderin kanssa. Näyttää siltä, että ennen keskustelujen jatkamista on tarpeen analysoida vuoden 2017 dialogidokumentin *Communion in Growth* saamaa vastaanottoa ja etsiä keinoja sanoittaa tuloksia siten, että ne voisivat entistä laajapohjaisemmin palvella myös kansainvälistä keskustelua yhteisestä julistuksesta tai yhteisestä sanasta liittyen kirkkoon, ehtoolliseen ja virkaan. Valmistelu jatkuu tammikuussa 2024.

Suhteet ortodoksisiin kirkkoihin

Kanonisen idän ortodoksisen kirkon vakava kriisi, joka on rikkonut toistaiseksi kirkon täyden globaalin kommuunion, jatkui vuonna 2023. Kriisihän puhkesi Ukrainan kirkollisen elämän kanonista järjestämistä koskevassa kiistassa, joka vallitsee erityisesti Moskovan ja Konstantinopolin patriarkaattien välillä. Se johti Moskovan patriarkaatin yksipuoliseen päätökseen katkaista liturginen ja eukaristinen yhteys Konstantinopolin ekumeeniseen patriarkkaan sen jälkeen, kun tämä ilmoitti myöntävänsä autokefalian (täyden kirkollisen itsenäisyyden) Ukrainan uskoville uudessa Ukrainan ortodoksisessa kirkossa, joka perustettiin Kiovassa joulukuussa 2018. Kirkon autokefalian vahvistavan *tomos*-asiakirjan ekumeeninen patriarkka allekirjoitti tammikuussa 2019.

Skisma yltyi erityisen hyiseksi Venäjän hyökkäyssodan käynnistyttyä ja johti myös harhaoppisuussyytöksiin Venäjän ortodoksista kirkkoa kohtaan niin kutsutun ”venäläisen maailman” ajatuksen myötä, jonka on katsottu luoneen ideologisen pohjan hyökkäyssodalle. Luottamus on mennyt paitsi Ukrainan autokefalisen ortodoksisen kirkon (OCU) ja Venäjän ortodoksisen kirkon välillä myös OCU:n ja entisen Moskovan patriarkaatin alaisen Ukrainan ortodoksisen kirkon (UOC) välillä. Kirkkojen maailmanneuvosto pyrki järjestämään näiden kolmen kirkon yhteisen pyöreän pöydän keskustelun kuluneena vuonna, mutta kävi ilmeiseksi,

että dialogin mahdollisuuksia ei nähdä olevan niin kauan kuin Venäjän ortodoksinen kirkko tukee maansa hyökkäyssotaa ja UOC on myös juridisesti ja kanonisesti katkaissut siteensä Moskovan patriarkaattiin. Autokefalinen ortodoksinen kirkko näkee Moskovan patriarkaatin pyrkivän estämään ortodoksinen kirkon yhdistymisen Ukrainassa säilyttääkseen oman valta-asemansa siellä. Ukrainan parlamentissa on ollut vireillä lainsäädäntöhanke sellaisten kirkkojen kieltämiseksi maassa, jotka tukevat hyökkäyssotaa Ukrainaa vastaan. OCU:n jäsenyys Euroopan kirkkojen konferenssissa vahvistettiin syksyllä. OCU:n edustajat olivat näkyvästi esillä EKK:n Tallinnan yleiskokouksessa sekä järjestön ”Pathways to Peace”-hankkeessa.

Kuluneena vuotena on KUO:ssa analysoitu Venäjän ortodoksinen kirkon kehitystä ja nykytilannetta aatehistoriallisen, teologisen ja kontekstuaalisen analyysin keinoin sekä seurattu tilannetta ja pohdittu sitä, miten suhteitamme globaaliin ortodoksisuuteen on syytä tulevaisuudessa hoitaa. Tilaisuuden tähän antoi myös Ukrainan autokefalisen ortodoksinen kirkon ja Ukrainan luterilaisen kirkon edustajien Suomen vierailu joulukuussa.

Dialogissa Suomen ortodoksinen kirkon kanssa keväällä julkaistiin Kirkko ja toiminta -sarjassa suomeksi ja englanniksi tulokset kastetta ja pelastuksen teemaa käsitelleiden oppikeskustelujen tuloksista nimellä *Kaste ja pelastus/Baptism and Salvation*. Tarkoituksena on saattaa saadut tulokset palvelemaan entistä paremmin opiskelijoita, kirkkojen työntekijöitä käytännön seurakuntatyötä ja muuta kirkkojenvälistä yhteyttä sekä kansainvälistä ortodoksis-luterilaista ekumeniaa. Yhteistyössä Suomen ortodoksinen kirkon edustajien kanssa valmistauduttiin Euroopan kirkkojen konferenssin yleiskokoukseen sekä kutsuttiin heidät myös ekumeenisten yhteyksien työryhmään käymään keskustelua KMN:n komissioiden toiminnasta ja ekumeenisista yhteyksistä yleensä.

Suhteet protestanttisiin vähemmistökirkkoihin Suomessa

Elokuussa järjestettiin vuosittainen kolmikantatapaaminen Kirkkohallituksen, Suomen vapaakristillisen neuvoston ja Frikyrklig samverkanin edustajien kesken Kirkon talossa Etelärannassa. Teemoina olivat Raamattu, uskonnonvapaus ja evankelioiminen ekumeenisena kysymyksenä.

Neuvottelukunnassa Vapaakirkon kanssa luterilaisena puheenjohtajana toimi piispa Bo-Göran Åstrand. Esillä olivat ajankohtaiset asiat sekä vuosien 2022–2023 teologinen teema ”Raamattu,

kristillinen elämä ja teologia. Luterilaisia ja vapaakirkollisia näkökulmia”, jonka pohjalta julkaistiin samanniminen verkkokirja Kirkko ja toiminta -sarjassa keväällä. Aihetta tarkastellaan esittelemällä kirkkojen näkemyksiä Raamatusta kirkon ja opin lähtökohtana, käymällä asiasta keskustelua ja etsimällä yhteistä pohjaa sekä pohtimalla sitä, miten raamatunkäyttöä yleensä voitaisiin edistää niin työntekijäkoulutuksessa kuin paikallisissa seurakunnissa.

Neuvottelukunnassa helluntaiherätyksen kanssa puheenjohtajana toimi piispa Teemu Laajasalo sekä molemmissa neuvottelukunnissa sihteerinä johtava asiantuntija Tomi Karttunen. Helluntailaisten kanssa käytiin keskustelua siitä, mitä aihetta olisi syytä jatkossa käsitellä syventävästi, ja päädyttiin laatimaan yhteinen paperi siitä, miten ymmärrämme ekumeenisen toiminnan ja sen tavoitteet yleisesti ottaen.

Kirkkomme edustaja Porvoon kirkkoyhteisön yhteydenpitoryhmässä Tomi Karttunen tapaa Anglikaaninen kirkko Suomessa kirkkoherran Tuomas Mäkipään ja anglikaani-yhteyksissä/englanninkielisessä seurakuntatyössä aktiivisia luterilaisia ja anglikaaneja kahdesti vuodessa tarkoituksena seurata Porvoon sopimuksen käytännön toimeenpanoa Suomen kontekstissa käytännön seurakuntaelämässä.

Myös metodistien kanssa on sovittu vuositapaamisista. Keväällä etäyhteyksin pidetyssä kokouksessa olivat luterilaiselta puolelta mukana piispa Matti Repo ja johtava asiantuntija Tomi Karttunen. Metodistien ryhmää johtanut piispa Christian Alsted kertoi suomen- ja ruotsinkielisten metodistien olevan edelleen vasta toipumassa koronapandemian ajasta. On joitakin merkkejä kasvusta kohti sitä, missä he olivat ennen pandemiaa, mutta he eivät ole vielä siinä pisteessä. Tämä on uusi todellisuus. Suomen metodistikonferenssien erityisenä haasteena on työ nuorten ja lasten parissa. Se kärsi erityisesti pandemian aikana, koska lapsille ja nuorille yhteen tuleminen on erityisen tärkeää. Suomenkielisessä konferenssissa on enemmän pappeja kuin heillä on varaa. Ruotsinkielisessä konferenssissa tilanne on päinvastainen. Onkin ollut keskustelua pastorien siirtämisestä konferenssista toiseen. On vakavia taloudellisia haasteita, vaikka omaisuutta on myyty. Teologisena teemana päätettiin jatkaa keskustelua siitä, miten puhumme Jumalasta dialogissa kulttuurisen kontekstimme kanssa.

Yhteinen työryhmä valmisti *Yhteisen julistuksen vanhurskauttamisopista*, johon myös metodistit ovat liittyneet, käytännöllistä muistamista allekirjoituspäivänä 31.10. Keinoksi löytyi seminaarin järjestäminen osana SEN:n syyskokousta, sen vuosiseminaarina. Kirkkomme saa yhtenä

Yhdistyneen metodistikirkon (UMC) sopimuskirkkona kutsun metodistien maailmankonferenssiin Göteborgissa, joka on nyt siirtynyt pidettäväksi 13.–18.8.2024. Odotettavissa on, että Yhdistynyt metodistikirkko jakautuu tässä yhteydessä kahdeksi eri kirkoksi, konservatiivisempaan ja liberaalimpaan haaraan. Vedenjakajana on suhtautuminen samaa sukupuolta olevien avioliittoihin sekä homoseksuaalien vihkimiseen papiksi. Myös piispa Christian Alstedin kausi alueen metodistipiispana päättyy.

Rahoitus

Kirkon keskusrahaston budjettia leikattiin merkittävästi vuonna 2023. Leikkaukset kohdistuivat erityisesti Kirkkohallitukseen ja ulkoasiain osaston budjettia leikattiin noin 125 000 eurolla. Merkittävänä osana ulkoasiain osaston budjettia on kustannuspaikka ”ulkomainen edustus ja vastavierailut”, jolloin leikkaukset kohdistuivat myös niihin määrärahoihin, jotka ovat käytettävissä kirkkomme kansainvälisten ekumeenisten suhteiden hoitamiseen. Lisäksi erityisavustuksia kirkkomme kansainvälisille yhteistyökumppaneille leikattiin 50 000 eurolla. Vuoden 2023 talousarviossa ei enää ollut tukea KMN:n Faith and Order -komissiolle eikä Strasbourgin ekumeeniselle instituutille. Niitä oli tarkoitus tukea Kansainvälisten ja ekumeenisten yhteyksien rahastosta, mutta vuoden 2022 merkittävien kurssitappioiden vuoksi tukea ei voitu myöntää vielä vuonna 2023.